

II Jornades Culturals Euroregionals – Lleida, 22-23 octubre 2007

Informe de conclusions

La segona edició de les Jornades Culturals Euroregionals ha servit de nou per posar en comú experiències provinents dels cinc territoris que configuren l'Euroregió Pirineus-Mediterrània. A més, l'accent en la cultura de proximitat i el paper de les ciutats mitjanes consolida la reflexió sobre nous models d'acció cultural local que puguin contribuir a la construcció de la ciutadania.

Hem volgut resumir en 10 conceptes les principals idees recollides, amb la voluntat que ofereixin una orientació per a la reflexió i el desenvolupament de noves iniciatives.

1. Ciutadania. Els paradigmes descendents de difusió cultural deixen pas a la demanda de noves formes d'acció cultural que posin la població al centre dels processos creatius. Els ciutadans han d'esdevenir els principals subjectes de l'acció cultural. Les ciutats petites i mitjanes ofereixen entorns adequats per a aquests processos, mitjançant els quals es dona cos al dret a participar en la vida cultural. A través de la reinterpretació democràtica del patrimoni, la creació artística comunitària o la participació en la gestió d'activitats i equipaments culturals, es desenvolupa la capacitat crítica de la població i es desplega el ple significat de la ciutadania.

2. Espai públic. L'acció cultural no pot quedar reclosa als equipaments. L'espai compartit, tant en sentit físic com virtual, ha d'oferir oportunitats per a la creació, la producció i l'accés als continguts culturals. Calen polítiques i programes culturals que, de manera efectiva, s'aproximin als llocs de vida i interpel·lin la població. A França, els "nous territoris de l'art" han permès als artistes i als ciutadans apropiarse dels espais a partir del desenvolupament de la capacitat creativa. És necessari garantir accés igualitari a l'espai públic de la cultura i oportunitats per expressar la diversitat d'identitats que comparteixen un territori.

3. Polítiques culturals. La definició de polítiques culturals ambicioses per part de les administracions locals i regionals és fonamental perquè la cultura pugui contribuir al desenvolupament territorial. Casos com el municipi de Tournefeuille evidencien la importància de situar la política cultural en un espai central del desenvolupament local. En aquest context, cal optar per polítiques culturals construïdes des del diàleg i la participació amb el conjunt d'agents del municipi, amb un paper fonamental tant de l'administració local com de la societat civil.

4. Transversalitat. És a l'escala local on de manera més senzilla es poden coordinar les polítiques culturals amb altres àmbits de l'acció pública, com ara l'educació, l'ocupació o les polítiques socials. Cal que els agents de la cultura

estiguin oberts a la col·laboració amb d'altres sectors. Aquesta interlocució ha de ser igualitària, per evitar la instrumentalització i la dependència de l'acció cultural.

5. Innovació. Durant les jornades s'han presentat diverses iniciatives que han sabut assumir riscos, experimentar i innovar per poder respondre a les necessitats contemporànies en matèria de cultura. Lluny de la inèrcia dels models heretats, cal subratllar el valor de les innovacions en el disseny de projectes, la creació de noves xarxes o l'adopció de metodologies pròpies d'altres sectors. L'Anella Cultural, que permet la transferència de continguts audiovisuals entre diverses ciutats de Catalunya a través d'Internet, es configura com un cas exemplar de les iniciatives que generen noves oportunitats i noves centralitats i que obliguen a repensar un conjunt ampli d'accions, de la creació a la difusió. La innovació també passa per l'establiment de diàlegs entre diversos llenguatges i disciplines.

6. Mediació. En els territoris de proximitat i en l'era digital, la creació, la producció i la difusió de la cultura tendeixen a apropar-se, fins gairebé la immediata, i tenen un paper clau en la nova configuració de l'espai públic. Tanmateix, el paper dels gestors culturals resta fonamental, en la facilitació de processos, la vinculació entre els creadors de l'àmbit professional i associatiu i els públics, el disseny de programes i la sensibilització de la població i les institucions, entre d'altres tasques. Correspon als gestors la funció de mediació entre nivells, processos, sectors i territoris.

7. Intermunicipalitat. La vida cultural no es pot resoldre només en la proximitat. Avui, la proximitat conviu en tensió amb els factors de globalització i virtualitat. Per això, cal combinar les accions en territori propi amb polítiques de diàleg i intercanvi amb l'exterior. D'una banda, el reconeixement internacional de la diversitat cultural exigeix adoptar polítiques de solidaritat i cooperació. De l'altra, les economies d'escala i la planificació territorial fan recomanable buscar acords intermunicipals. Aquestes experiències s'han desenvolupat fins ara de manera desigual als territoris de l'Euroregió, atesa la diferent configuració demogràfica i administrativa. Iniciatives reeixides com la xarxa Transversal mostren un possible camí a seguir també a l'Estat espanyol, on fins ara la cooperació intermunicipal ha estat menor que a França.

8. Coneixement mutu. Malgrat els esforços recents, el coneixement de la realitat cultural dels altres territoris de l'Euroregió per part de la població i dels professionals és encara reduït. Per fer-hi front, caldrà seguir afavorint la mobilitat transfronterera de la informació, les persones i les obres. Les joves iniciatives de cooperació cultural euroregional presentades a les Jornades i el suport que hi ofereixen les administracions mostren un interessant camí a seguir. Aquest procés també exigeix mecanismes adequats de formació dels professionals de la gestió cultural, que han de fer seu l'espai euroregional.

9. Europa. La cooperació transfronterera té sentit també en el marc de la construcció europea. El descobriment i redefinició de les identitats i les maneres de viure la cultura que es pot produir en aquest espai és, a petita

escala, un exemple de la nova ciutadania europea. La cooperació cultural a l'Euroregió proporciona una experiència compartida de diversitat cultural, pot ser interpretada com una forma de diàleg intercultural i dota els ciutadans de competències i registres nous i diversos.

10. Continuitat. Tant les noves aproximacions a la cultura des de la proximitat com la voluntat de constituir un espai cultural propi de l'Euroregió exigeixen esforços a llarg termini. Als municipis, aconseguir la implicació activa del conjunt de la població i desenvolupar-ne les capacitats creatives només pot ser el resultat de processos sostinguts. Al conjunt dels territoris, l'assumpció de l'Euroregió com a espai mental de desenvolupament cultural no es produirà si no es basteixen experiències quotidianes i existeixen els recursos de tot tipus per normalitzar la cooperació. És necessari assegurar la permanència de les iniciatives significatives.

Les jornades han posat de manifest una gran quantitat d'iniciatives locals, sovint poc visibles, de desenvolupament cultural ambiciós i innovador. Les reflexions sobre la participació, el paper de l'art en el desenvolupament social i la construcció de formes més democràtiques de fer cultura han estat constants. Aquestes aportacions provenen de la voluntat de repensar l'acció cultural local sota el paradigma de la proximitat.

Alhora, es percep una menor atenció a l'espai euroregional com a territori d'acció compartida. Fins ara, l'Euroregió es configura com un espai de descobriment mutu, més que no de treball permanent. Tot i això, comencen a sorgir experiències significatives de cooperació cultural entre els territoris que hi participen i es dissenyen polítiques per afavorir-les. Les jornades s'insereixen en aquesta mateixa línia i cal que segueixin consolidant-la.

Fundació Interarts
Lleida, 23 d'octubre de 2007